

EASTERN REVIEW 2018, T. 7

Wybrane pozycje bibliograficzne z problematyki rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz funkcjonowania samorządu lokalnego w latach 1996–2017

Dokumenty

Archiwum Akt Nowych, KC PZPR, sygn. III/196.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483).

Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 10 grudnia 1990 r. o wynikach ponownego głosowania i wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U., nr 85, poz. 499).

Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 11 maja 2015 r. – o wynikach głosowania i wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 10 maja 2015 r. (Dz.U. 2015, poz. 650).

Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 20 lutego 1996 r. o wynikach głosowania i wynikach referendum przeprowadzonych w dniu 18 lutego 1996 r. (Dz.U., nr 22, poz. 101)

Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 listopada 1990 r. o wynikach głosowania i wyniku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 25 listopada 1990 r. (Dz.U., nr 83, poz. 483).

Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 30 października 1991 r. – o wynikach wyborów do Senatu, przeprowadzonych w dniu 17 października 1991 r. (M.P., nr 41, poz. 287).

Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 31 października 1991 r. – o wynikach wyborów do Sejmu przeprowadzonych 27 października 1991 r. (M.P., nr 41, poz. 288).

Oceny działalności parlamentu i prezydenta, BS/94/2005, Komunikat z Badań CBOS, Warszawa 2005.

Ogłoszenie Generalnego Komisarza w sprawie głosowania ludowego o wyniku głosowania ludowego z dnia 30 czerwca 1946 r. (M.P., nr 61, poz. 115).

- Po co nam budżet obywatelski. Poradnik skutecznej partycypacji dla pracowników samorządowych*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2016.
- Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego oraz niektórych innych ustaw*, Druk sejmowy nr 428, Sejm VII kadencji, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=428> (dostęp 8.09.2016).
- Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw*, Druk sejmowy nr 154, IV kadencja Sejmu, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=154> (dostęp 20.10.2016).
- Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz o zmianie innych ustaw*, Druk sejmowy nr 3834, Sejm VI kadencji, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/wgdruku/3834> (dostęp 10.10.2016).
- Rada Miejska obniżyła pensję prezydent Zdanowskiej*, „Urząd Miasta Łodzi”, 18.06.2014, <http://www.uml.lodz.pl/samorzad/aktualnosci/?news=26058> (dostęp 15.11.2016).
- Radni województwa przyjęli regulamin budżetu obywatelskiego*, <https://bo.malopolska.pl/index.php/wydarzenia/15-radni-wojewodztwa-przyjeli-regulamin-budzetu-obywatelskiego> (dostęp 20.02.2017).
- Raport Kancelarii Prezydenta RP nt. referendum lokalnych*, www.prezydent.pl (dostęp 21.12.2016).
- Raport końcowy z badania efektywności mechanizmów konsultacji społecznych*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej oraz MillwardBrown SMG/KRC, 43/DPP/PN/2009, Warszawa 2011.
- Raport „Najlepsze działania promocyjne polskich miast i regionów. Edycja 2015–2016”*, http://marketingmiejsca.com.pl/media/uploaded/raportpaw48nyvsn3/Raport_Najlepsze_dzialania_promo_polskich_miast_i_regionow_Raport_2015-2016.pdf (dostęp 16.09.2016).
- Raport z ewaluacji BO Małopolska*, <https://bo.malopolska.pl/index.php/wydarzenia/61mieszkanicy-zadowoleni-z-realizacji-bo-malopolska> (dostęp 20.02.2017).
- Regulamin Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego*, <http://bip.malopolska.pl/umwm/Article/get/id,1139998.html> (dostęp 20.02.2017).
- Sprawozdanie stenograficzne z 33. posiedzenia Sejmu RP*, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/stenogramy.xsp?rok=2016> (dostęp 10.10.2016).
- Statut Związku Polaków na Litwie.
- Stenogram z 87. posiedzenia Sejmu VI kadencji*, <http://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter6.nsf/main?OpenForm#top> (dostęp 9.10.2016).
- Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020*, Gdańsk 2012, http://strategia2020.pomorskie.eu/documents/240306/400793/Pomorskie_SRWP2020.pdf/d1f1b1e1b-4c73-4221-8f2b-8cff5b3a9f45 (dostęp 10.04.2017).
- Traktat o Unii Europejskiej, https://polskawue.gov.pl/files/polska_w_ue/prawo/traktaty/Traktat_z_Maastricht.pdf (dostęp 29.12.2015).

- Uchwała nr 1272/190/12 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 30 października 2012 r.
- Uchwała nr XVI/223/15 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 23 listopada 2015 r. w sprawie konsultacji wojewódzkich dotyczących projektu Budżetu Obywatelskiego Województwa Małopolskiego, <http://bip.malopolska.pl/umwm/Article/get/id,1139998.html> (dostęp 20.02.2017).
- Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 1997 r. w sprawie ważności referendum konstytucyjnego przeprowadzonego w dniu 25 maja 1997 r. (Dz.U., nr 79, poz. 490).
- Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 21 grudnia 1995 r. w sprawie przeprowadzenia referendum o niektórych kierunkach wykorzystania majątku państwowego (Dz.U., nr 154, poz. 795).
- Ustawa Konstytucyjna z dnia 23 kwietnia 1992 r. o trybie przygotowania i uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 1992, nr 67, poz. 336).
- Ustawa o samorządzie powiatowym (Dz.U.2015.1445).
- Ustawa o samorządzie terytorialnym (Dz.U.2016.446).
- Ustawa o samorządzie województwa (Dz.U.2016.486).
- Ustawa Republiki Litewskiej o częściowej zmianie i uzupełnieniu Ustawy wyborczej do Sejmu Republiki Litewskiej (1993).
- Ustawa Republiki Litewskiej o wyborach deputowanych do Rad Samorządowych (1989).
- Ustawa Republiki Litewskiej o wyborach do Rad Samorządowych (1994).
- Ustawa Ukrainy *O partiach politycznych w Ukrainie* (2001), <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365-14> (dostęp 29.12.2015).
- Ustawa Ukrainy *O wniesienie zmian do niektórych aktów prawnych w celu zapobiegania i przeciwdziałania korupcji politycznej* (2015), <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/731-19> (dostęp 29.12.2014).
- Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. *Kodeks wyborczy* (Dz.U. 2011, nr 21, poz. 112).
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2009, nr 84, poz. 712; nr 157, poz.1241).
- Ustawa z dnia 12 kwietnia 2001 r. *Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz.U., nr 46, poz. 499 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 16 lipca 1998 r. *Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw* (Dz.U., nr 95, poz. 602 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 czerwca 2002 r., o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U., nr 113, poz. 984).
- Ustawa z dnia 23 stycznia 2004 r. *Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego* (Dz.U., nr 25, poz. 219 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 września 1990 r., o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U., nr 67, poz. 398 z późn. zm.).
- W budżecie. Wyniki I edycji budżetu obywatelskiego*, <https://bo.malopolska.pl/index.php/obudзецie> (dostęp 20.02.2017).

- Wykaz komitetów wyborczych, które zgłosiły kandydatów na senatorów w więcej niż jednym województwie*, [w:] *Wyniki wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z 27 października 1991 r.*, Warszawa 1991.
- Wykaz Komitetów wyborczych według wylosowanych numerów list kandydatów*, [w:] *Wyniki wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 27 października 1991 r.*, Warszawa 1991.
- Wyniki ankiety ewaluacyjnej II edycji Budżetu Obywatelskiego dla Łodzi*, http://uml.lodz.pl/budzet_obywatelski/budzet_obywatelski_na_2015/ewaluacja/ (dostęp 28.04.2016).
- Wyniki ankiety ewaluacyjnej III edycji Budżetu Obywatelskiego dla Łodzi*, <http://uml.lodz.pl/get.php?id=15091> (dostęp 28.04.2016).
- Wypowiedź prof. Piotra Winczorka na posiedzeniu Komisji Ustawodawczej w dniu 8 stycznia 2003 r., „Biuletyn Komisji Ustawodawczej Sejmu IV kadencji”, nr 1380/IV.
- Wypowiedź profesora Jana Poleszuka z Uniwersytetu w Białymstoku w TVP Białystok 7 września 2015 r.
- Wystąpienie Józefa Florka podczas XIII Plenum KC PZPR w dniu 29 lipca 1989 r., Archiwum Akt Nowych, KC PZPR, sygn. III/196.
- XVI Sesja Sejmiku Województwa Małopolskiego*, <https://bo.malopolska.pl/index.php/wydarzenia/14-xvi-sesja-sejmiku-wojewodztwamalopolskiego> (dostęp 20.02.2017).
- Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 listopada 1995 r. w sprawie przeprowadzenia referendum o powszechnym uwłaszczeniu obywateli (Dz.U., nr 138, poz. 685).
- Zasady dialogu społecznego: dokument programowy rządu przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 22 października 2002 r.*, Rada Ministrów, Warszawa 2002.

Raporty z badań

- 25 lat państwa obywatelskiego. Społeczne oceny samorządności terytorialnej*, CBOS, BS/69/2015, Warszawa 2015.
- Aktywność społeczna w organizacjach obywatelskich*, CBOS, BS/18/2012, Warszawa 2012.
- Bandarzewski K., *Ekspertyza dotycząca aktualnych podstaw prawnych i zmian niezbędnych dla rozwoju budżetów partycypacyjnych na poziomie lokalnym w Polsce*, Warszawa 2013, www.maszglos.pl (dostęp 15.11.2016).
- Co łączy Polaków?*, CBOS, BS/168/2013, Warszawa 2013.
- Czapiński J., *Diagnoza społeczna 2015*, red. J. Czapiński, T. Panek, Warszawa 2015.
- Czapiński J., *Kapitał społeczny*, [w:] *Diagnoza społeczna 2013*, red. J. Czapiński, T. Panek, Warszawa 2013.

- Czy trzeba chodzić na wybory? Przyczyny absencji wyborczej*, CBOS, BS/118/2011, Warszawa 2011.
- Ewaluacja Poznańskiego Budżetu Obywatelskiego 2015*, <http://www.poznan.pl/mim/main/ewaluacja-poznanskiego-budzetuobywatelskiego2015,p,15574,27284,28881.html> (dostęp 28.04.2016).
- Ewaluacja Poznańskiego Budżetu Obywatelskiego 2016*, <http://www.poznan.pl/mim/main/poznanski-budzet-obywatelski-2016,p,15574,29813.html> (dostęp 28.04.2016).
- Jak wybierać wójtów, burmistrzów, prezydentów miast?*, CBOS, BS/17/2002, Warszawa 2012.
- Małe ojczyzny – poczucie przynależności Polaków*, CBOS, BS/151/2009, Warszawa 2015.
- Motywy niegłosowania*, CBOS, nr 161/2015, Warszawa 2015.
- Nastroje społeczne we wrześniu*, CBOS, BS/131/2016, Warszawa 2016.
- O wyborach samorządowych*, CBOS, BS/71/2002, Warszawa 2002.
- O wyborach samorządowych w ostatnich dniach kampanii*, CBOS, BS/179/2002, Warszawa 2002.
- Oceny instytucji publicznych*, CBOS, BS/43/2016, Warszawa 2016.
- Polacy o nepotyzmie w życiu publicznym*, CBOS, BS/124/2012, Warszawa 2012.
- Polacy o swoim przywiązaniu do miejsca zamieszkania i kraju*, CBOS, BS/165/2015, Warszawa 2015.
- Polacy o wrześnieowym referendum zarządzonym przez prezydenta Bronisława Komorowskiego*, CBOS, 121/2015, Warszawa 2015.
- Polacy o wyborach władz gminnych*, CBOS, 152/2014, Komunikat z Badań, Warszawa 2015, http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2014/K_152_14.PDF (dostęp 15.11.2016).
- Polacy o zarobkach różnych grup zawodowych*, CBOS, BS/127/2013, Warszawa 2013.
- Postulowany termin wyborów parlamentarnych*, CBOS, BS/106/2004, Warszawa 2004.
- Przed drugą turą wyborów prezydenckich*, CBOS, BS/404/140/90, Warszawa 1994.
- Przed wyborami samorządowymi*, CBOS, BS/150/2014, Warszawa 2014.
- Przyczyny absencji w wyborach parlamentarnych i prezydenckich*, CBOS, BS/189/2005, Warszawa 2005.
- Psychologiczne charakterystyki elektoratów partyjnych*, CBOS, BS/138/2015, Warszawa 2015.
- Raport „Najlepsze działania promocyjne polskich miast i regionów. Edycja 2015–2016”*, http://marketingmiejsca.com.pl/media/uploaded/raportpaw48nyvsn3/Raport_Najlepsze_dzialania_promo_polskich_miast_i_regionow_Raport_2015-2016.pdf (dostęp 23.04.2016).
- Referendum uwłaszczeniowe i w sprawie rozdysponowania majątku narodowego*, CBOS, BS/23/23/96, Warszawa 1996.
- Wartości i normy*, CBOS, BS/111/2013, Warszawa 2013.
- Więzi społeczne i wzajemna pomoc*, CBOS, BS/24/2008, Warszawa 2008.

- Woolcock M., *The Place of Social Capital in Understanding Social and Economic Outcomes*, OECD 2016.
- Wybory do Parlamentu Europejskiego w powyborczych deklaracjach Polaków*, CBOS, BS/96/2014, Warszawa 2014.
- Wybory samorządowe*, CBOS, BS/94/2002, Warszawa 2002.
- Wybory samorządowe – znaczenie, zainteresowanie oraz deklaracje udziału w głosowaniu*, CBOS, BS/132/2010, Warszawa 2010.
- Zaufanie społeczne*, CBOS, BS/18/2016, Warszawa 2016.
- Zaufanie w stosunkach międzyludzkich*, CBOS, 29/2014, Warszawa 2014.
- Zmiany w psychologicznych profilach elektoratów partyjnych*, CBOS, 19/2011, Warszawa 2011.

Monografie

- Almond G.A., Verba S., *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*, Princeton 1963.
- Almond G.A., Verba S., *The Civic Culture Revisited*, London 1989.
- Arato A., Chohen J.L., *Civil Society and Political Theory*, Cambridge 1995.
- Arczewska M., *Współpraca międzysektorowa przy tworzeniu polityk publicznych dotyczących spraw społecznych i ochrony środowiska*, Warszawa 2011.
- Arendt H., *Kondycja ludzka*, Warszawa 2000.
- Arystoteles, *Polityka*, Warszawa 1964.
- Banaszak B., *Prawo konstytucyjne*, wyd. 6 zm., Warszawa 2012.
- Banaszak B., *Prawo wyborcze obywateli*, Warszawa 1996.
- Banfield E.C., *Civility and Citizenship*, New York 1991.
- Barad K., *Diffraction: Cutting Together-Apart*, Paralax 2014.
- Barad K., *Meeting the Universe Half Way, Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning*, Durham, New York–London 2007.
- Batliwala S., Brown L.D., *Transnational Civil Society: An Introduction*, Bloomfield CT 2006.
- Bauman Z., *Dwa szkice o moralności ponowoczesnej*, Warszawa 1994.
- Baylis J., Smith S., *Globalizacja polityki światowej. Wprowadzenie do stosunków międzynarodowych*, Kraków 2008.
- Beck U., *Spoleczeństwo ryzyka. W drodze do innej nowoczesności*, Warszawa 2002.
- Beck U., *Władza i przeciwładza w epoce globalnej. Nowa ekonomia polityki światowej*, Warszawa 2005.
- Beck U., Gernsheim E., *Miłość na odległość. Modele życia w epoce globalnej*, Warszawa 2013.
- Becker H.S., *Outsiderzy. Studia z socjologii dewiacji*, Warszawa 2009.

- Bellamy R., Shaw J., *Making European Citizens: Civic Inclusion in a Transnational Context*, Basingstoke 2006.
- Bobryk, A., *Odrodzenie narodowe Polaków w Republice Litewskiej 1987–1997*, Toruń 2006.
- Bokajło W., Dziubka K., *Spółczesność obywatelska*, Wrocław 2001.
- Braidotti R., *Po człowieku*, tłum. J. Bednarek, A. Kowalczyk, Warszawa 2013.
- Braidotti R., *Podmioty nomadyczne. Ucieleśnienie i różnica seksualna w feminizmie współczesnym*, tłum. A. Derra, Warszawa 2009.
- Brown L.D., *Creating Credibility: Legitimacy and Accountability for Transnational Civil Society*, Bloomfield, CT 2008.
- Brown T., *Change by Design: How Design Thinking Transforms Organizations and Inspires Innovation*, New York 2011.
- Buczowski J., *Podstawowe zasady prawa wyborczego w III Rzeczypospolitej*, Lublin 1998.
- Cackowski Z., *Życie ludzkie. Źródło i miara wartości*, Lublin 2001.
- Castells M., *The Power of Identity*, Oxford 2013.
- Castells M., *The Rise of Network Society*, Oxford 2000.
- Castells M., *Sieci oburzenia i nadziei. Ruchy społeczne w erze internetu*, Warszawa 2013.
- Castells M., *Siła tożsamości*, Warszawa 2008.
- Castells M., *Spółczesność sieci*, Warszawa 2007.
- Castells M., *Władza komunikacji*, Warszawa 2013.
- Chodubski A., Kacprzak L., Pająk K., *Instytucje państwa a społeczeństwo obywatelskie*, Piła 2009.
- Chwalba A., *Polacy w służbie Moskali*, Warszawa–Kraków 1999.
- Cichocki R., *Podmiotowość społeczności lokalnych*, Poznań 1996.
- Cichocki R., *Podmiotowość w społeczeństwie*, Poznań 2003.
- Cichocki R., *Wskaźniki jakości życia mieszkańców Poznania*, Poznań 2005.
- Cichocki R., Cichocki P., Jabkowski P., *Życie w Lesznie 2005*, Poznań 2006.
- Cichocki R., Cichocki P., Jabkowski P., *Życie w Lesznie 2009. Studia nad jakością życia*, Poznań 2010.
- Cichocki R., Kilarska A., *Życie w Lesznie 2014. 25 lat przemian*, Poznań 2014.
- Codogni P., *Wybory czerwcowe 1989 roku*, Warszawa 2012.
- Creighton J.L., *The Public Participation Handbook*, San Francisco 2005.
- Crick B., *Citizens: Towards a Citizenship Culture*, Oxford 2001.
- Czaputowicz J., *Teorie stosunków międzynarodowych. Krytyka i systematyzacja*, Warszawa 2007.
- Cześnik M., *Partycypacja wyborcza Polaków*, Warszawa 2009.
- Cześnik M., *Partycypacja wyborcza w Polsce. Perspektywa porównawcza*, Warszawa 2007.
- Dalton R.J., *Citizen Politics: Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracy*, New York 2002.

- De Landa M., *Philosophy and Simulation: The Emergence of Synthetic Reason*, London and New York 2011.
- Di Palma G., *To Craft Democracy: An Essay on Democratic Transitions*, Los Angeles 1990.
- Diamond L., *Developing Democracy: Towards Consolidation*, Baltimore 1999.
- Długosz D., Wygnański J., *Obywatele współdecydują. Przewodnik po partycypacji społecznej*, Warszawa 2005.
- Dolnicki B., *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, Warszawa 2014.
- Drucker P.F., *The Knowledge Economy*, Boston 1998.
- Dryzek J., *Deliberative Democracy and Beyond*, Oxford 2000.
- Dryzek J., *Sovereign Virtue: The Theory and practice of Equality*, Cambridge 2000.
- Dudek A., *Pierwsze lata III Rzeczypospolitej (1989–2001)*, Kraków 2002.
- Durkheim É., *O podziale pracy społecznej*, Warszawa 1999.
- Dybel P., Wróbel S., *Granice polityczności. Od polityki emancypacji do polityki życia*, Warszawa 2008.
- Dziubka K., *Obywatelskość jako „virtu” podmiotu demokracji*, Wrocław 2001.
- Easton D., *A Systems Analysis of Political Life*, New York 1965.
- Encyklopedia samorządu terytorialnego*, red. K. Miaskowska-Daszkiewicz, B. Szmulika, Warszawa 2010.
- Etzioni A., *The Active Society*, New York 1998.
- Etzioni A., *From Empire to Community: A New Approach to International Relations*, New York 2004.
- Evatt C., Feld B., *Dawcy i biorcy*, Gdańsk 2001.
- Filar P., Kubicki P., *Miasto w działaniu*, Warszawa 2012.
- Florini A., *The Third Force: The Rise of Transnational Civil Society*, Tokyo–Washington 1999.
- Foucault M., *Trzeba bronić społeczeństwa. Wykłady w Collège de France*, Warszawa 1998.
- Frączak P., Rogaczewska M., Wygnański K., *Stan społeczeństwa obywatelskiego. Próba diagnozy*, Warszawa 2005.
- Fromm E., *Rewolucja nadziei. Ku ucłowieczonej technologii*, Poznań 1996.
- Fukuyama F., *Zaufanie: kapitał społeczny a droga do dobrobytu*, Warszawa–Wrocław 1997.
- Gadamer H.-G., *Prawda i metoda. Zarys hermeneutyki filozoficznej*, Kraków 1993.
- Gastil J., Levine P., *The Deliberation Democracy Handbook*, San Francisco 2005.
- Gąciarz B., *Instytucjonalizacja samorządności. Aktorzy i efekty*, Warszawa 2004.
- Giza A., Przybylska A., *Partycypacja obywatelska: od teorii do praktyki społecznej*, Warszawa 2014.
- Goffman E., *Analiza ramowa. Esej z organizacji i doświadczenia*, Kraków 2010.
- Goldhagen D.J., *Gorliwi kaci Hitlera. Zwyczajni Niemcy i Holocaust*, Warszawa 1999.
- Górski R., *Bez państwa. Demokracja uczestnicząca w działaniu*, Kraków 2007.

- Grabowska M., *Spółeczeństwo obywatelskie w Polsce A.D. 2012*, Warszawa 2012.
- Grant A., *Dawaj i bierz*, Warszawa 2014.
- Green G.P., Haines A., *Asset Building & Community Development*, London 2002.
- Grzela J., *Teoria i praktyka współpracy regionalnej na przykładzie Regionu Morza Bałtyckiego*, Kielce 2010.
- Habermas J., *Strukturalne przeobrażenia sfery publicznej*, Warszawa 2008.
- Haerpfer Ch., Bernhagen P., Inglehart R.F., Welzel Ch., *Democratization*, Oxford 2009.
- Hannerz U., *Powiązania transnarodowe. Kultura, ludzie, miejsca*, Kraków 2006.
- Held D., *Global Covenant. The Social Democratic Alternative to the Washington Consensus*, Cambridge 2004.
- Held D., *Global Transformations. Politics, Economics and Culture*, Cambridge 1999.
- Hirschman A., *Lojalność, krytyka, rozstanie. Reakcje na kryzys państwa, organizacji i przedsiębiorstwa*, Kraków 1995.
- Holmes St., Sunstein C.R., *Koszt praw. Dlaczego wolność zależy od podatków*, Warszawa 2003.
- Hroch, M., *Małe narody Europy*, Wrocław 2003.
- Iriye A., *Global Community: The Role of International Organizations in the Making of the Contemporary World*, Berkeley 2002.
- Jałowicki B., Łukowski W., *Spółeczności lokalne, teraźniejszość i przyszłość*, Warszawa 2006.
- Jarczyk M., *Aktywna społeczność lokalna*, Lublin 2002.
- Juchacz P.W., *O potrzebie wykorzystania nowych modeli partycypacji publicznej w aktywizacji obywateli wspólnot samorządowych*, Poznań 2007.
- Kaldor M., *The Global Civil Society. An Answer to War*, Cambridge 2003.
- Kaldovar M., Vojevoda I., *Democratization in Central and Eastern Europe*, London–New York 1999.
- Kalisiak-Mędelska M., *Partycypacja społeczna na poziomie lokalnym jako wymiar decentralizacji administracji publicznej w Polsce*, Łódź 2015.
- Karwat M., *Figuranctwo jako paradoks uczestnictwa. Eseje przewrotne*, Warszawa 2004.
- Kasińska-Metryka A., *Prezydenci Rzeczypospolitej Polskiej 1989–1999*, Kielce 2000.
- Kean J., *Global Civil Society?*, Cambridge 2003.
- Kęłowski W., *Budżet partycypacyjny. Ewaluacja*, Warszawa 2014.
- Kęłowski W., *Budżet partycypacyjny, krótka instrukcja obsługi*, Warszawa 2013.
- Kłusak M., *Od literatury do polityki*, Elbląg 2016.
- Kłusak M., *Państwo w polityce. Kryzys europejskiego modelu przywództwa*, Elbląg 2016.
- Kolczyński M., *Strategie komunikowania politycznego*, Katowice 2008.
- Koncepcja Good governance – refleksje do dyskusji*, Warszawa 2008.
- Korzeniowski K., *Poczucie podmiotowości – alienacji politycznej. Uwarunkowania psychospołeczne*, Poznań 1991.

- Kozłowski S., *Upodmiotowienie społeczności lokalnych w okresie transformacji systemowej w Polsce*, Warszawa 2015.
- Kraszewski D., Mojkowski K., *Budżet obywatelski w Polsce*, Warszawa 2014.
- Kryszewski G., *Standardy prawne wolnych wyborów parlamentarnych*, Białystok 2007.
- Krytyka polityczna, Partycypacja. Przewodnik krytyki politycznej*, Warszawa 2012.
- Krzysztofek K., Szczepański M.S., *Zrozumieć rozwój – od społeczeństw tradycyjnych do informacyjnych*, Katowice 2002.
- Kurczewski J., *Lokalne społeczności obywatelskie*, Warszawa 2003.
- Leszczyńska K., *Rządy Rzeczypospolitej Polskiej (1989–2005)*, Toruń 2007.
- Leszczyńska K., *Senat Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1989–2011*, Lublin 2015.
- Linz J.J., Stepan A., *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe*, Baltimore 1997.
- Lipset S.M., *Homo politicus. Społeczne podstawy polityki*, przeł. G. Dziurdziuk-Kraśniewska, Warszawa 1998.
- Łukaszeński W., *Szanse rozwoju osobowości*, Warszawa 1984.
- Maszkowska A., Sztop-Rutkowska K., *Partycypacja obywatelska – decyzje bliższe ludziom*, Białystok 2013.
- Meillassoux Q., *After Finitude. An Essay on the Necessity of Contingency*, New York 2008.
- Meillassoux Q., *The Number and the Siren*, New York 2012.
- Meyer G., Ryszka F., *Political Participation and Democracy in Poland and West Germany*, Warszawa 1991.
- Michalak B., Sokala A., Uziębło P., *Leksykon prawa wyborczego i referendalnego oraz systemów politycznych*, Warszawa 2013.
- Mider D., *Partycypacja polityczna w internecie. Studium politologiczne*, Warszawa 2008.
- Miller L., *Tak to było*, Warszawa 2009.
- Mills C.W., *Białe kołnierzyki. Amerykańskie klasy średnie*, Warszawa 1965.
- Miształ B., *Zagadnienia społecznego uczestnictwa i współdziałania. Analiza w świetle teorii i badań socjologicznych*, Wrocław 1977.
- Miształ W., Kościański A., *Rozdroża praktyki i idei społeczeństwa obywatelskiego*, Warszawa 2011.
- Modrzejewski J., *Socjalizacja i uczestnictwo społeczne. Studium socjopedagogiczne*, Poznań 2007.
- Mouffe Ch., *Dimensions of Radical Democracy. Pluralism, Citizenship, Community*, London–New York 1992.
- Newcomb Th.M., Turner R.H., Converse Ph.E., *Psychologia społeczna. Studium interakcji ludzkich*, Warszawa 1970.
- Niemi R.G., Junn J., *Civic Education: What Makes Students Learn*, Yale 2005.
- Niewiadomska-Cudak M., *Wybory samorządowe w Łodzi w latach 1990–2006*, Toruń 2011.

- Nowak J.S., *Spoleczeństwo informacyjne. Doświadczenie i przyszłość*, Katowice 2006.
- Nowak M., *Teoria nieracjonalnego działania, Socjologiczne studium na temat wolontariatu i społecznego aktywizmu*, Poznań 2015.
- Obuchowski K., *Adaptacja twórcza*, Warszawa 1985.
- Osekowski Cz., *Referendum 30 czerwca 1945 roku w Polsce*, Warszawa 2000.
- Osiatyński W., *Twoja konstytucja*, Warszawa 1997.
- Ossowski St., *Dzieła*, t. 3, Warszawa 1967.
- Ostasz L., *Etyka elementarno-universalistyczna w zarysie*, Kraków 1991.
- Palczyński T., *Bunt „nadnormalnych”*, Kraków 1998.
- Palczyński T., *Kontestacja. Formy buntu we współczesnym społeczeństwie*, Kraków 1997.
- Pawłowski T., *Pojęcia i metody współczesnej humanistyki*, Wrocław 1977.
- Pettit P., *On the People's Terms: A Republican Theory and Model of Democracy*, New York 2014.
- Piasecki A.K., *Referenda w III RP*, Warszawa 2005.
- Pietrzyk-Reeves D., *Civil Society, Democracy and Democratization*, Frankfurt am Main 2015.
- Pietrzyk-Reeves D., *Idea społeczeństwa obywatelskiego*, Toruń 2012.
- Pietrzyk-Reeves D., *Idea społeczeństwa obywatelskiego, współczesna debata i jej źródła*, Wrocław 2004.
- Piwowski W., *Słownik katolickiej nauki społecznej*, Warszawa 1993.
- Podrez E., *Moralne uzasadnienie tolerancji. Studium z etyki personalistycznej*, Warszawa 1999.
- Popper K., *Logika odkrycia naukowego*, tłum. U. Niklas, Warszawa 1977.
- Putnam R., *Demokracja w działaniu. Tradycje obywatelskie we współczesnych Włoszech*, Warszawa 1993.
- Raciborski J., *Obywatelstwo w perspektywie socjologicznej*, Warszawa 2011.
- Rawls J., *Teoria sprawiedliwości*, Warszawa 2009.
- Rospigliosi A., Greener S., *Proceeding of the European Conference on Social Media*, Brighton 2014.
- Rutkowiak J., *Uczenie się od outsidera. Perspektywa europejskiej współpracy edukacyjnej*, Kraków 1997.
- Rybicki P., *Struktura społecznego świata. Studia z teorii społecznej*, Warszawa 1979.
- Sartori G., *Teoria demokracji*, Warszawa 1994.
- Schimanek T., *Partycypacja obywatelska w społeczności lokalnej*, Warszawa 2015.
- Sennett R., *Razem. Rytuały, zalety i zasady współpracy*, Warszawa 2013.
- Siatkowski A., *Kompetencje obywatelskie a aktywność w sferze publicznej*, Poznań 2014.
- Singer P., *One World: The Ethics of Globalization*, New Haven 2002.
- Sroka J., *Deliberacja i rządzenie wielopasmowe. Teoria i praktyka*, Wrocław 2008.
- Sunstein C., *Sprzeciw w życiu społeczeństw*, Warszawa 2006.

- Szafraniec K., *Dojrzewający obywatele dojrzewającej demokracji: o stylu politycznej obecności młodych*, Warszawa 2012.
- Szałkiewicz W.K., *Praktyki manipulacyjne w polskich kampaniach wyborczych*, Kraków–Legionowo 2014.
- Szczegóła L., *Bierność obywateli. Apatia polityczna w teorii demokratycznej partycypacji*, Warszawa 2013.
- Szczepański M.S., *Cnoty i instytucje obywatelskie w społeczności lokalnej*, Tychy 2001.
- Szczepański M.S., Śliz A., *Obywatel w lokalnej społeczności. Studia i szkice socjologiczne*, Tychy–Opole 2001.
- Sześciło D., Cześniak M., Markowski R., *Obywatele i wybory*, Warszawa 2013.
- Szewczyk A., *Spółczesność informacyjna – problemy rozwoju*, Warszawa 2007.
- Sztompka P., *Kapitał społeczny. Teoria przestrzeni międzyludzkiej*, Kraków 2016.
- Sztompka P., *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Kraków 2002.
- Sztompka P., *Zaufanie: fundament społeczeństwa*, Kraków 2007.
- Tocqueville A. de, *O demokracji w Ameryce*, Warszawa 2005.
- Tomala M., Czarny R.M., *Wymiar północny Unii Europejskiej. Studium rozwoju*, Kielce 2009.
- Walzer M., *Toward a Global Civil Society*, New York 1995.
- Weber M., *Polityka jako zawód i powołanie*, Kraków 1998.
- Węglarz B., *Ewolucja lokalnej demokracji przedstawicielskiej w Polsce po 1989 roku*, Kraków 2013.
- Wilkin J., *Efektywność a sprawiedliwość*, Warszawa 1997.
- Wilson E.O., *Socjologia*, Poznań 2000.
- Wnuk-Lipiński E., *Socjologia życia publicznego*, Warszawa 2008.
- Wnuk-Lipiński E., *Świat międzyepoki. Globalizacja, demokracja, państwo narodowe*, Kraków 2004.
- Wojnicki J., *Trudna droga do demokracji. Europa Środkowo-Wschodnia po 1989 roku*, Warszawa 2002.
- Wojtyła K., *Osoba i czyn oraz inne studia antropologiczne*, Lublin 2000.
- Young H.P., *Sprawiedliwy podział*, Warszawa 2003.
- Zieleniewski J., *Organizacja zespołów ludzkich*, Warszawa 1976.
- Ziemiński Z., *Etyczne problemy prawnictwa*, Wrocław 1972.
- Ziemiński Z., *O pojmowaniu sprawiedliwości*, Lublin 1992.
- Znamierowski Cz., *Wina i odpowiedzialność*, Warszawa 1957.
- Żerkowska-Balas M., Kozaczuk A., *Obywatele i wybory*, Warszawa 2013.

Artykuły w pozycjach zwartych i czasopismach

- Abramowicz B., *Koncepcja demokracji deliberatywnej jako odpowiedź na postulaty usprawnienia demokracji przedstawicielskiej*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2011, nr 4.
- Adam T., *Fasadowość instytucji referendum ogólnokrajowego – wybrane zagadnienia*, [w:] *Aktualne problemy referendum*, red. B. Tokaj, A. Feja-Paszkiewicz, B. Banaszak, Warszawa 2016.
- Antoszewski A., *Demokratyzacja w Polsce w świetle współczesnej tranzytologii*, [w:] *Dylematy polskiej demokracji*, red. Ł. Danel, J. Kornaś, Kraków 2012.
- Antoszewski A., *Istota władzy samorządowej*, [w:] *Polityka lokalna. Właściwości determinanty, podmioty*, red. E. Ganowicz, L. Rubisz, Toruń 2008.
- Antoszewski A., *Samorząd jako pole rywalizacji politycznej*, [w:] *20 lat samorządu terytorialnego w Polsce. Sukcesy, porażki, perspektywy*, red. K. Mieczkowska-Czerniak, K. Radzik-Maruszak, Lublin 2012.
- Arnstein S.R., *Drabina partycypacji*, [w:] *Partycypacja. Przewodnik krytyki politycznej*, Warszawa 2012.
- Barad K., *Erasers and erasures: Pinch's unfortunate 'uncertainty principle'*, „Social Studies of Science” 2011, vol. 41(3).
- Barad K., *On touching – the inhuman that therefore I am, differences*, „A Journal of Feminist Studies” 2012, vol. 23(3).
- Barad K., *Posthumanist performativity: Toward an understanding of how matter comes to matter*, „Signs: Journal of Women in Culture and Society” 2003, vol. 28.
- Bartczak S., *Lokalna egzekutywa u progu czwartek kadencji wyborów bezpośrednich. Wnioski z analizy ilościowej*, „Samorząd Terytorialny e-Politikon Kwartalnik Naukowy Ośrodka Analiz Politologicznych Uniwersytetu Warszawskiego” 2014, nr XI.
- Bartz B., *Realia i wyzwania w europejskim procesie rozwoju społeczeństwa cywilnego*, [w:] *Polski samorząd terytorialny w procesie integracji z Unią Europejską*, red. B. Nawrot, J. Pokładecki, Poznań 2003.
- Beetham D., *Liberal democracy and the limits of democratization*, „Political Studies” 1992, vol. 40, no. 1.
- Białek Ł., *Przegląd bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Europie Środkowej i Wschodniej*, „Biuletyn Europy Środkowej i Wschodniej” 2012, nr 3.
- Bieńkowska E., *Termin nie jest dobry!*, „Nowa Res Publica” 1997, nr 3(102).
- Boldrin M., Canova F., *Inequality and convergence in Europe's regions: reconsidering European regional policies*, „Economic Policy” 2002, vol. 16/32.
- Bonsón E., Royo S., Ratkai M., *Citizens' engagement on local governments' Facebook sites. An empirical analysis: The impact of different media and content types in Western Europe*, *Analyse of social media*, „Government Information Quarterly” 2015, vol. 32.

- Booth J.A., Richard P.B., *Civil society, social capital and democratization in Central America*, „The Journal of Politics” 1998, vol. 60, no. 3.
- Boryczka E., *Tożsamość Łodzi, czyli o prawdzie tego miasta*, [w:] *Nowoczesne miasto. Badania, instrumenty, analizy*, red. Z. Przygodzki, M.E. Sokołowicz, Łódź 2008.
- Budzyńska E., *Podzielane czy dzielące? Wartości społeczeństwa polskiego*, [w:] *Wartości, postawy i więzi moralne w zmieniającym się społeczeństwie*, red. J. Mariański, L. Smyczek, Kraków 2008.
- Bukowski A., *Władza, terytorium, tożsamość. Społeczne konstruowanie regionu*, [w:] *Zarządzenie przestrzeni. Globalizacja, etniczność, władza*, red. A. Bukowski, M. Lubaś, J. Nowak, Kraków 2006.
- Burchard-Dziubińska M., *Budżet obywatelski jako partycypacyjna forma współrzędzenia*, „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania” 2014, t. 2, nr 37.
- Carothers T., *The end of transition paradigm*, „Journal of Democracy” 2002, vol. 13, no. 1.
- Cichosz M., *Pozycjonowanie oferty politycznej na przykładzie wyborów do Parlamentu Europejskiego w Polsce w 2004 roku*, [w:] *Kampania wyborcza: marketingowe aspekty komunikowania politycznego*, red. B. Dobek-Ostrowska, Wrocław 2005.
- Coleman J., *Social capital in the creation of human capital*, „The American Journal of Sociology” 1988, vol. 94.
- Cześniak M., *Uczestnictwo wyborcze a podaż w polskim systemie politycznym – komentarz do badań*, [w:] *Obywatele i wybory*, red. D. Sześciło, M. Cześniak, R. Markowski, Warszawa 2013.
- Dahl R.A., *The problem of civic competence*, „Journal of Democracy” 1992, vol. 3, no. 4.
- Darendorf R., *Zagrożone społeczeństwo obywatelskie*, [w:] *Europa i społeczeństwo obywatelskie. Rozmowy w Castel Gandolfo*, red. K. Michalski, Kraków 1994.
- Diamond L., *Rethinking civil society: Toward democratic consolidation*, „Journal of Democracy” 1994, vol. 5, no. 3.
- Dumała A., *Uczestnicy transnarodowi – podmioty niezależne czy kontrolowane przez państwa?*, [w:] *Państwo we współczesnych stosunkach międzynarodowych*, red. E. Haliżak, I. Popiuk-Rysińska, Warszawa 1995.
- Dziekanowska M., *Tożsamość społeczna a globalizacja*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 517, Studia Sociologica” 2008, nr 18.
- Gajewski S., Jakubowski A., *Prawne problemy udziału mieszkańców w sesjach rady gminy i posiedzeniach jej komisji*, [w:] *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Warszawa 2014.
- Gay G., Pang V.O., Stanley W.B., *Expanding Conceptions of Community and Civic Competence for a Multicultural Society*, „Theory and Research in Social Education” 1992, vol. 23.

- Gdulewicz E., *Partie polityczne i system wyborczy w Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] *Ustrój polityczny i gospodarczy współczesnej Polski*, red. W. Skrzydło, Lublin 1996.
- Geodecki T., *Procesy konwergencji i polaryzacji w regionach Unii Europejskiej*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie” 2006, nr 714.
- Glińska E., *Sposoby badania wizerunku miejsca*, „Samorząd Terytorialny” 2011, nr 11.
- Gliński P., *Sektor obywatelski w słabej demokracji*, [w:] *Polska po przejściach. Barometr społeczno-ekonomiczny*, red. M. Deniszczuk, J. Supińska, Warszawa 2003.
- Gulczyński M., *Alternatywne orientacje w politologii*, „Almamer, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Zeszyty Naukowe” 2009, nr 1(54).
- Hryniewicz J.T., *Analiza funkcjonowania samorządu lokalnego w oparciu o kluczowe kategorie nauk o zarządzaniu: misje, cele, własność, kontekst organizacyjny i efektywność*, [w:] *20 lat samorządu terytorialnego w Polsce. Sukcesy, porażki, perspektywy*, red. K. Mieczkowska-Czerniak, K. Radzik-Maruszak, Lublin 2012.
- Hübner D., *Wpływ członkostwa w Unii Europejskiej na wzrost gospodarczy w Polsce*, [w:] *Strategia szybkiego wzrostu gospodarczego w Polsce*, red. G. Kołodko, Warszawa 2004.
- Itrich-Drabarek J., *Problemy sfery publicznej*, „Studia Politologiczne” 2009, vol. 14.
- Jakubowska-Branicka I., *Mentalność demokratyczna a dogmatyzm. Przemiany postaw społeczeństwa polskiego w procesie demokratyzacji*, [w:] *Wartości, postawy i więzi moralne w zmieniającym się społeczeństwie*, red. J. Mariański, L. Smyczek, Kraków 2008.
- Janus A., *Polityczna partycypacja lokalna wyborcza i referendalna*, [w:] *Samorząd lokalny w Polsce*, red. S. Michałowski, A. Pawłowska, Lublin 2004.
- Karwat M., *Outsiderskie odmiany apolityczności*, „Almamer. Wyższa Szkoła Ekonomiczna. Zeszyty Naukowe” 2009, nr 1(54).
- Karwat M., *Polityka i apolityczność*, [w:] *Interpretacje polityki*, red. M. Szyszkowska, Warszawa 1991.
- Karwat M., *Rodzaje teorii w polityce*, [w:] *Czym jest teoria w politologii*, red. Z. Blok, Warszawa 2011.
- Karwat M., *Uwikłanie jako korelat i koszt uczestnictwa*, [w:] *Metafory polityki*, red. B. Kaczmarek, Warszawa 2013.
- Kaźmierczak S., *Podmiot samorządu terytorialnego*, [w:] *Ustrój i funkcje samorządu terytorialnego. Studia i szkice*, red. H. Rota, Wrocław 1993.
- Kaźmierczak T., *Partycypacja publiczna: pojęcie, ramy teoretyczne*, [w:] *Partycypacja publiczna. O uczestnictwie obywateli w życiu wspólnoty lokalnej*, red. A. Olech, Warszawa 2011.

- Kentnowska K., *Prawo do informacji w społeczeństwie informacyjnym z uwzględnieniem środków elektronicznych*, [w:] *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Warszawa 2014.
- Kijowski D.R., *Partycypacja obywatelska w samorządowych procesach decyzyjnych – zagadnienia ogólne*, „Samorząd Terytorialny” 2010, nr 1–2.
- Kim B.J., *Political efficacy, community collective efficacy, trust and extroversion in the information society: Differences between online and offline civic/political activities*, „Government Information Quarterly” 2015, vol. 32.
- Kolczyński M., *Kampania zmarnowanych szans – polskie doświadczenia z wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2004 roku*, [w:] *Kampania wyborcza: marketingowe aspekty komunikowania politycznego*, red. B. Dobek-Ostrowska, Wrocław 2005.
- Koncepcja ustrojowa i instytucjonalna II filara Unii Europejskiej*, [w:] *Unia Europejska*, t. II, *Gospodarka – Polityka – Współpraca*, red. W.M. Góralski, Warszawa 2007.
- Kopińska V., *Key civic competences: Beetwen modern and postmodern perspectives*, „Edukacja Dorosłych” 2014, nr 1.
- Koselleck R., *Trzy światy obywatelskie? Wprowadzenie do porównawczej semantyki społeczeństwa obywatelskiego w Niemczech, Anglii i Francji – zarys dziejów teorii*, [w:] *Europa i społeczeństwo obywatelskie. Rozmowy w Castel Gandolfo*, red. K. Michalski, Kraków 1994.
- Kowalik J., *Referendum odwoławcze w gminie – instytucja wyborców czy wybieranych?*, „Preferencje Polityczne: Postawy. Identyfikacje. Zachowania” 2014, nr 8.
- Kowalska I., *Partycypacja społeczna w kształtowaniu budżetu jednostki samorządu terytorialnego – budżet partycypacyjny*, „Economic and Management” 2014, nr 4.
- Kręcisz W., *System wyborczy*, [w:] *Polskie prawo konstytucyjne*, red. W. Skrzydło, Lublin 1998.
- Kuklinski J.H., Quirk P.J., *Conceptual foundations of citizen competence*, „Political Behaviour” 2001, no. 2(23).
- Kwiatkowska M., *Sądy obywatelskie jako przykład demokracji partycypacyjnej*, „Samorząd Terytorialny” 2013, nr 6.
- Langton R., *What is citizen participation*, [w:] *Citizen Participation in America: Essays on the State of the Art*, ed. R. Langton, Lexington 1977.
- Leszczyńska K., *Instytucja referendum ogólnokrajowego zarządzanego przez Prezydenta za zgodą Senatu*, [w:] *Instytucja prezydenta w Trzeciej Rzeczypospolitej. Model konstytucyjny i praktyka polityczna*, red. T. Słomka, „Studia Politologiczne” 2016, t. 42.
- Leszczyńska K., *Organy samorządu terytorialnego*, [w:] *Organy władzy publicznej w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku*, red. Z. Szeliga, Lublin 2006.

- Leszczyńska K., *Referendum i obywatelska inicjatywa ustawodawcza w Trzeciej Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] *Stan i perspektywy demokracji bezpośredniej w Polsce*, red. M. Marczevska-Rytko, Lublin 2010.
- Lupia A., *Deliberation disconnected: What it takes to improve civic competence*, „Law and Contemporary Problems” 2002, vol. 63, no. 3.
- Łabędź K., *Partycypacja obywatelska na poziomie lokalnym – formy i ograniczenia*, „Przegląd Politologiczny” 2015, nr 4.
- Łuczak A., *Wizerunek miasta*, „Samorząd Terytorialny” 2001, nr 1–2.
- Łukowski W., *Partycypacja, czyli o trudnościach w dzieleniu się władzą*, „Zoon Politikon” 2012, nr 3.
- Magryś R., *Kim są katolicy selektywni?*, „Nowa Res Publica” 1997, nr 3(102).
- Makowski G., *Przegląd prawno-instytucjonalnych ram konsultacji społecznych na poziomie samorządu terytorialnego*, [w:] *Prawo a partycypacja publiczna. Bilans monitoringu 2012*, red. P. Sobiesiak-Penszko, Warszawa 2013.
- Małecka-Łyszczek M., *Partycypacja w ramach public governance*, [w:] *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Warszawa 2014.
- Martela B., *Aktywność obywatelska w ramach inicjatyw nieformalnych. Przyczynek do refleksji*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Sociologica” 2011, nr 38.
- Megler L., *Z liderami czy bez liderów? Partycypacja na przykładzie nowych ruchów miejskich*, „Animacja Życia Publicznego” 2013, nr 3.
- Melchior M., *Tożsamość jednostki – ciągłość i zmiana (rozważania w oparciu o analizę doświadczenia biograficznego Ocalonych z Zagłady)*, [w:] *Od kontestacji do konsumpcji*, red. M. Kempny, K. Kiciński, E. Zakrzewska-Manterys, Warszawa 2004.
- Michałowski S., *Samorząd terytorialny a społeczeństwo obywatelskie*, [w:] *Samorząd terytorialny III Rzeczypospolitej. Dziesięć lat doświadczeń*, red. S. Michałowski, Lublin 2002.
- Miruć A., *Obywatelska inicjatywa uchwalodawcza*, „Samorząd Terytorialny” 2010, nr 1–2.
- Misuraca G., Codagnone C., Rossel P., *From practice to theory and back to practice: Reflexivity in measurement and evaluation for evidence-based policy making in the information society*, „Government Information Quarterly” 2013, vol. 30.
- Misztal B., *Tożsamość jako pojęcie i zjawisko społeczne w zderzeniu z procesami globalizacji*, [w:] *Tożsamość bez granic*, red. E. Budakowska, Warszawa 2005.
- Mollo T., *Konsultacje komunalne jako klasyczna forma partycypacji społecznej*, [w:] *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Warszawa 2014.
- Mularska-Kucharek M., *Podmiotowość i partycypacja społeczna w warunkach lokalnych*, „Wieś i Rolnictwo” 2011, nr 2(151).

- Musiał-Karg M., *Metody zwiększania frekwencji wyborczej. Polska a doświadczenia innych państw*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” 2011, nr 2.
- Nawrot B., *Miejsce „inicjatyw niezależnych” na lokalnej scenie politycznej w Polsce*, „Przegląd Politologiczny” 2009, nr 1.
- Nawrot B., *Postawy i zachowania mieszkańców wobec samorządu terytorialnego na poziomie małych miast i wsi*, [w:] *Władza lokalna a reforma samorządowa w Polsce*, red. P. Dobrowolski, S. Wróbel, Katowice 1995.
- Nikitorowicz J., *Edukacja regionalna jako podstawa kreowania społeczeństwa obywatelskiego*, [w:] *Kierunki rozwoju edukacji w zmieniającej się przestrzeni społecznej. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi doktorowi habilitowanemu Michałowi Balickiemu*, red. A. Cudowska, Białystok 2011.
- Niewiadomska-Cudak M. Cudak A., *Skuteczność referendów lokalnych w sprawie odwołania organów gminy w kontekście propozycji legislacyjnych dotyczących frekwencji*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki, Zarządzania i Administracji w Warszawie” 2014, nr 1(26).
- O’Donnel G., *Illusions about consolidation*, „Journal of Democracy” 1996, vol. 7, no. 2.
- Olech A., *Kiedy mieszkańcy uczestniczą w podejmowaniu decyzji*, [w:] *Przepis na uczestnictwo. Diagnoza partycypacji publicznej w Polsce*, red. A. Olech, t. II, Warszawa 2013.
- Olech A., Kaźmierczak T., *Modele partycypacji publicznej*, [w:] *Partycypacja publiczna. O uczestnictwie obywateli w życiu wspólnoty lokalnej*, red. A. Olech, Warszawa 2011.
- Olech A., Sobiesiak-Penszko P., *Partycypacja publiczna w Polsce. Diagnoza i rekomendacje, numer specjalny*, „Biuro Analiz i Opinii” 2013, nr 3.
- Olejniczak-Szałowska E., *Członkostwo wspólnoty samorządowej*, „Samorząd Terytorialny” 1996, nr 5.
- Olszewski E., *Polacy do Parlamentu Europejskiego w 2009 roku*, [w:] *Rzeczpospolita Polska 1989–2009. Problemy wybrane*, red. K. Leszczyńska, Toruń 2010.
- Orłowska-Bednarz M., *Sołectwo jako przykład demokracji bezpośredniej*, [w:] *Stan i perspektywy demokracji bezpośredniej w Polsce*, red. M. Marczevska-Rytko, Lublin 2000.
- Parekh B., *The cultural plurality of liberal democracy*, „Political Studies” 1992, vol. 40.
- Peisert A., *Demokracja deliberatywna: utopia czy ratunek dla demokratycznych wartości*, „Kultura Liberalna” 2010, nr 2(52).
- Piasecki A.K., *Demokracja bezpośrednia w Polsce po 1989 r.*, „Przegląd Sejmowy” 2006, nr 1.
- Piasecki A.K., *Inicjatywa obywatelska w praktyce politycznej III RP*, „Państwo i Społeczeństwo” 2010, nr 2.
- Pietrzyk-Reeves D., *O wzajemnej złożonej relacji pomiędzy porządkiem obywatelskim a demokratycznym*, [w:] *Samotność idei? Społeczeństwo obywatelskie we współczesnym świecie*, red. B. Krauz-Mozer, P. Borowiec, Kraków 2007.

- Pietrzyk-Reeves D., *Weak civic engagement? Post-communist participation and democratic consolidation*, „Polish Sociological Review” 2008, no. 1(161).
- Podemski K., *Uczestnictwo w życiu politycznym*, [w:] *Jednostka wobec władzy*, red. M. Ziółkowski, B. Pawłowski, R. Drozdowski, Poznań 1994.
- Przeworski A., *Co decyduje o trwałości demokracji?*, „Civitas” 1998, nr 2.
- Putnam R., *Tuning in, tuning out: The strange disappearance of social capital in America*, „Political Science and Politics” 1994, no. 28(4).
- Rabczewska M., *Spoleczne aspekty bezpośrednich wyborów, wójta, burmistrza i prezydenta miasta*, [w:] *Przywódtwo lokalne a kształtowanie demokracji partycypacyjnej*, red. S. Michałowski, K. Kuć-Czajkowska, Lublin 2008.
- Rachwał M., *Przymus wyborczy a legitymizacja władzy politycznej*, „Środkowo-europejskie Studia Polityczne” 2012, nr 4.
- Rachwał M., *Referenda w sprawie odwołania organu gminy przed upływem kadencji – doświadczenia lat 2006–2010*, [w:] *Wieloaspektowość samorządności gminnej w Polsce*, red. B. Nawrot, J. Pokładecki, Poznań 2011.
- Rachwał M., *Referenda w sprawie odwołania organu samorządu terytorialnego – doświadczenia lat 2010–2014*, „Kwartalnik Naukowy OAP UW e-Politikon” 2014, nr 11.
- Raciborski J., *Absencja wyborcza: obraz i uwarunkowania zjawiska*, [w:] *Naród – władza – społeczeństwo*, red. A. Jasińska-Kania, J. Raciborski, Warszawa 1996.
- Raciborski J., *Zachowania wyborcze Polaków w warunkach zmiany systemu politycznego*, [w:] *Wybory i narodziny demokracji w krajach Europy Środkowej i Wschodniej*, red. J. Raciborski, Warszawa 1991.
- Radiukiewicz A., *O obywatelskości we współczesnym świecie. Kierunki zmian i przestrzenie rozwoju*, „Zoon Politikon” 2012, nr 3.
- Regulski J., *Samorządność i społeczeństwo obywatelskie – kilka pytań i wiele wątpliwości*, „Samorząd Terytorialny” 2013, nr 3.
- Reykowski J., *Ukryte założenia normatywne jako osiowy składnik mentalności*, [w:] *Orientacje społeczne jako element mentalności*, red. J. Reykowski, K. Skarżyńska, M. Ziółkowski, Poznań 1990.
- Rulka M., *Próg frekwencyjny w gminnych referendach odwoławczych*, „Infos” 2016, nr 1.
- Rustow D., *Transition to democracy: Toward a comparative model*, „Comparative Politics” 1970, vol. 2.
- Santos B. de Sousa, *Participatory budgeting in Porto Alegre: Toward a redistributive democracy*, „Politics & Society” 1998, no. 4.
- Schedler A., *What is democratic consolidation?*, „Journal of Democracy” 1998, vol. 9, no. 2.
- Schmitter P., Karl T., *The conceptual travels of transitologists and consolidologists: How far to the east should they attempt to go?*, „Slavic Review” 1994, vol. 53, no. 1.

- Seters P., *Aproaching global civil society*, [w:] *Critical Mass, The Emergence of Global Civil Society*, eds J.W. Walker, A. Thompson, Waterloo 2008.
- Sidor M., *Konsultacje społeczne w największych polskich miastach: prawne aspekty – praktyczne zastosowanie*, [w:] *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Warszawa 2014.
- Skarżyńska K., *Aktywność i bierność polityczna*, [w:] *Podstawy psychologii politycznej*, red. K. Skarżyńska, Poznań 2002.
- Skarżyńska K., *Aktywność i bierność polityczna*, [w:] *Psychologia polityczna*, red. K. Skarżyńska, Poznań 1999.
- Skotnicki K., *Funkcje wyborów*, [w:] *Prawo wyborcze Rzeczypospolitej Polskiej i problemy akcesji Polski do Unii Europejskiej. Materiały XLIV Ogólnopolskiej Konferencji Katedr i Zakładów Prawa Konstytucyjnego – Olsztyn 25–27 kwietnia 2002 r.*, red. A. Sylwestrzak, J. Juchniewicz, M. Augustyniak, T. Podlejski, S. Bułajewski, D. Ossowska, M. Dąbrowski, Olsztyn 2003.
- Sokołowicz M., Boryczka E., *Marka Łodzi jako czynnik budujący tożsamość Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego*, [w:] *Łódzka metropolia. Problemy integracji społecznej i przestrzennej*, red. A. Suliborski, Z. Przygocki, Łódź 2010.
- Somers M., *Citizenship and the place of the public sphere: Law, community, and the political culture in the transition of democracy*, „American Sociological Review” 1997, no. 58(5).
- Sommerfeldt R.J., *The civility of social capital: Public relations in the public sphere, civil society and democracy*, „Public Relations Review” 2013, vol. 39.
- Souza C., *Participatory budgeting in Brazilian cities: limits and possibilities in building democratic institutions*, „Environment & Urbanization” 2001, vol. 13, no. 1(04).
- Szaranowicz-Kusz M., *Budżet partycypacyjny w Polsce*, „Infos” 2016, nr 1.
- Szczepański M.S., *Tożsamość regionalna – w kręgu pojęć podstawowych*, [w:] *Badania nad tożsamością regionalną*, red. A. Matczak, Łódź–Ciechanów 1999.
- Sześciło D., *Konsultacje społeczne w gminie w świetle orzecznictwa sądów administracyjnych*, „Samorząd Terytorialny” 2014, nr 1–2.
- Synak B., *Małe ojczyzny w globalnej wiosce*, [w:] *Globalizacja i my. Tożsamość lokalna wobec trendów globalnych*, red. R. Piekarski, M. Graban, Kraków 2003.
- Taylor Ch., *Kiedy mówimy społeczeństwo obywatelskie*, [w:] *Europa i społeczeństwo obywatelskie. Rozmowy w Castel Gandolfo*, red. K. Michalski, Kraków 1994.
- Tyshchenko Y., *Modele komunikacji politycznej: partie polityczne i społeczeństwo obywatelskie*, [w:] *Ukraińskie Niepodległe Centrum Badań Politycznych*, Kijów 2010.
- Walzer M., *Spór o społeczeństwo obywatelskie*, [w:] *Ani książkę, ani kupiec. Obywatel. Idea społeczeństwa obywatelskiego w myśli współczesnej*, red. J. Szacki, Kraków 1997.
- Waszczyńska K., *Wokół problematyki tożsamości*, „Rocznik Towarzystwa Naukowego Płockiego” 2014, nr 6.

- Waśkiewicz A., *Dobro wspólne i społeczeństwo obywatelskie w teorii demokracji deliberatywnej i reprezentacji grupowej*, [w:] *Partycypacja obywatelska. Od teorii do praktyki społecznej*, red. A. Przybylski, A. Giza, Warszawa 2014.
- Węglarz B., *Referenda lokalne w sprawie odwołania organów jednostek samorządu terytorialnego w czwartej kadencji (lata 2002–2006)*, „Samorząd Terytorialny” 2007, nr 7–8.
- Wiadra H., *Southern Europe, Eastern Europe, and comparative politics: „Transitology” and the need for new theory*, „East European Politics and Societies” 2002, vol. 15, no. 3.
- Więckowska M., *Polityczny przymus wyborczy w Polsce Ludowej. Przesłanki wprowadzenia prawnego przymusu wyborczego w czerwcu 1989*, [w:] *Czas próby. Polski przełom polityczny roku 1989*, red. A. Materska-Sosnowska, T. Słomka, „Studia Politologiczne” 2009, t. 15.
- Wijnhoven F., Ehrenhard M., Kuhn J., *Open government objectives and participation motivations*, „Government Information Quarterly” 2015, vol. 32.
- Wiśniewski M., *Odrębność rozwojowa regionu łódzkiego. Niewykorzystane dziedzictwo królestwa polskiego*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica” 2010, nr 245.
- Wróbel S., *Miejskie ruchy polityczne. Wybrane zagadnienia*, [w:] *Od teorii do praktyki politycznej*, red. M. Kołodziejczak, R. Rosicki, Poznań 2012.
- Wróbel S., *Powstanie i ewolucja miejskich ruchów politycznych. Przypadek miast górnośląskich*, „Przegląd Politologiczny” 2005, nr 1.
- Yakymenko Y., *Metodologia analizy dynamiki systemów partyjnych: główne podejścia i osobliwości ich zastosowania w Ukrainie*, „Biuletyn Politologiczny” 2011, #52.
- Zakaria F., *The rise of illiberal democracy*, „Foreign Affairs” 1997, vol. 76, no. 6.
- Zdybicka Z.J., *Analiza pojęcia partycypacji występującego w filozofii klasycznej*, „Roczniki Filozoficzne. Filozofia Teoretyczna” 1970, t. XVIII, z. 1.
- Zgiep M., *Poza reprezentacją i partycypacją. Demokracja współczesna w świetle teorii demokracji deliberatywnej*, [w:] *Procesy i procedury demokratyczne w Polsce*, red. A. Stelmach, Toruń 2014.
- Żukowski A., *Przymus wyborczy – istota, przesłanki i implikacje*, „Prawo i Polityka” 2009, z. 1.

Artykuły w prasie codziennej

- Bereszczyński M., *Sesje Rady Miejskiej w Łodzi. Prezydent Zdanowskiej znów nie będzie*, „Dziennik Łódzki”, 9.04.2014, <http://www.dzienniklodzki.pl/artukul/3395963,sesja-radymiejskiej-w-lodzi-prezydent-zdanowskiej-znownie-bedzie,id,t.html> (dostęp 15.11.2016).

- Darda M., *Hanna Zdanowska: Mnie polityka nie interesuje, ale dla Łodzi zawsze będę grać ostro*, „Dziennik Łódzki”, 17.01.2016, <http://www.dzienniklodzki.pl/artukul/9294152,hannazdanowska-mnie-polityka-nie-interesujeale-dla-lodzi-zawsze-bede-grac-ostrowywiad,id,t.html> (dostęp 30.01.2016).
- Dębicki M., *Nauczmy się zadawać pytania*, „Rzeczpospolita” 2012, nr 13.
- Osiecki G., Potocki M., *Referendum przeszło do historii*, „Dziennik Gazeta Prawna” 2015, nr 174.
- Stelmach S., *Długowieczni w samorządach*, „Rzeczpospolita”, 6.04.2010.
- Winczorek P., *Obowiązek głosowania a konstytucja*, „Rzeczpospolita” 2003, nr 28.

Źródła internetowe

- Agreement on the European Economic Area*, <http://www.efta.int/sites/default/files/documents/legal-texts/eea/the-eea-agreement/Main%20Text%20of%20the%20Agreement/EEAgreement.pdf> (dostęp 14.10.2014).
- Aktorzy i dylematy partycypacji – jak dbać o jakość procesów i lepsze uczestnictwo?*, „Animacja Życia Publicznego” 2013, nr 3, www.civitas.edu.pl (dostęp 20.12.2016).
- Blżej kadencyjności. Szef sejmowej komisji samorządu chce zmienić prawo*, PAP, http://samorząd.pap.pl/depesze/wiadomosci_centralne/170047/Blziej-kadencyjnosc-Szefsejmowej-komisji-samorzadu-chce-zmienic-prawo (dostęp 15.11.2016).
- Bukowski S.I., *The Maastricht Convergence Criteria and Economic Growth in the EMU*, <http://www.ec.unipg.it/DEFS/uploads/quad24.pdf> (dostęp 30.12.2015).
- Ganuzza E., Baiocchi G., *The Power of Ambiguity: How Participatory Budgeting Travels the Globe*, „Journal of Public Deliberation” 2012, vol. 8, no. 2, <http://www.publicdeliberation.net/jpd/vol8/iss2/art8> (dostęp 20.02.2017).
- Grzybowski M., *Region Morza Bałtyckiego jako obszar integracji makroregionalnej w Unii Europejskiej*, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:I_Ozp6NohDMJ:https://www.msz.gov.pl/resource/efff7d4c-826e-4208-a4cd-941f882da938:JCR+&cd=1&hl=pl&ct=clnk&gl=pl (dostęp 30.12.2015).
- <http://watcher.com.ua/2013/11/29/yevromaydan-ukrayinska-tsyfrova-revolyutsiya-ta-ostanniy-shans-analohovym-politykam-staty-tsyfrovym/> (dostęp 16.09.2016).
- Hyży E., *Dzielenie się światem. Nowy feministyczny realizm w ujęciu Karen Barad*, https://www.academia.edu/28271247/Dzielenie_si%C4%99_%C5%9Bwiatem.Nowy_feministyczny_realizm_w_uj%C4%99ciu_Karen_Barad.pdf (dostęp 10.03.2017).
- Internet Users in the World*, <http://www.internetlivestats.com/internet-users/> (dostęp 15.09.2016).

- Izdebski H., *Podstawy prawne wprowadzenia instytucji inicjatywy uchwalodawczej mieszkańców do statutów jednostek samorządu terytorialnego*, Warszawa 2013, www.maszglos.pl (dostęp 15.11.2016).
- Izdebski K., *Ustawa o petycjach. Fundament czy fasada?*, Warszawa 2015, www.batory.org.pl (dostęp 15.11.2016).
- Kiepsko z inicjatywą ustawodawczą w gminach*, www.portalsamorzadowy.pl (dostęp 15.11.2016).
- Kokoszkiwicz M., *Ruchów miejskich życie wewnętrzne*, „Animacja Życia Publicznego” 2013, nr 3, www.civitas.edu.pl (dostęp 15.11.2016).
- Kubicki P., *Ruchy miejskie w Polsce. Próba analizy*, www.slideshare.net (dostęp 15.11.2016).
- Labovitz C., Ahuja A., *The impact of Internet Policy and Topology on Delayed Routing Convergence*, http://ieeexplore.ieee.org/xpl/login.jsp?tp=&arnumber=916775&url=http%3A%2F%2Fieeexplore.ieee.org%2Fxppls%2Fabs_all.jsp%3Farnumber%3D916775 (dostęp 15.09.2016).
- Lemak W., *Partie polityczne jako instytut społeczeństwa obywatelskiego: problem prawnej regulacji w Ukrainie*, http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/pruk/2010_7/3.pdf (dostęp 30.12.2015).
- Liubczenko P., *Patrie polityczne jako element społeczeństwa obywatelskiego i ich wpływ na samorząd miejscowy*, 2009, <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/2318> (dostęp 22.02.2014).
- Mojkowski K., *Pięć lat inicjatywy lokalnej. Porównanie przepisów dotyczących inicjatywy lokalnej z praktyką ich stosowania w latach 2010–2014*, www.maszglos.pl (dostęp 20.12.2016).
- Program kreacji i promocji marki województwa łódzkiego z planem wdrożenia w latach 2012–2016*, http://lodzkie.pl/lodzkiemarka/download/805_0c53c94cd87a04d06ca7036f749e3d71 (dostęp 16.09.2016).
- Serageldin M., *Assessment of Participatory Budgeting in Brazil*, Harvard 2005, https://www.mef.gob.pe/contenidos/pol_econ/documentos/Presupuesto_Participativo_Brasil_Efectos.pdf (dostęp 20.02.2017).
- Sintomer Y., Herzberg C., Roecke A., *Budżet partycypacyjny w Europie – szanse i wyzwania*, tłum. M. Chustecka, http://ngo.chorzow.eu/_DOKUMENTY/budzet_partycypacyjny_w_europie.pdf (dostęp 20.02.2017).
- Siuta-Tokarska B., *Zarys wybranych problemów społeczno-gospodarczych Polski w okresie transformacji systemowej a polityka gospodarcza państwa*, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, <http://www.ur.edu.pl/pliki/Zeszyt19/03.pdf> (dostęp 2.01.2016).
- Sowa J., *Wyschnięte źródło? O ewentualnych pożytkach i aktywności społeczeństwa obywatelskiego*, „Animacja Życia Publicznego” 2015, nr 1, www.cal.org.pl (dostęp 2.01.2016).
- Sześciło D., *Koncepcje ustawowego uregulowania budżetów obywatelskich (partycypacyjnych)*, Warszawa 2014, www.maszglos.pl (dostęp 14.11.2016).

- Yakymenko Y., *Społeczeństwo obywatelskie w Ukrainie: główne charakterystyki*, 2004, http://www.razumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=320 (dostęp 22.02.2014).
- Yale Professor Talks Russian Propaganda in Ukraine*, <http://emorywheel.com/yale-professortalks-russian-propaganda-in-ukraine/> (dostęp 16.09.2016).
- Zarycki T., *Wybrane dylematy budowy tożsamości regionalnej*, Wrocław 2008, <http://www.iss.uw.edu.pl/zarycki/pdf/tozsamosc.pdf> (dostęp 13.01.2017).
- Zarycki T., Tucholska A., *Region, którego miało nie być. Paradoksy tożsamości województwa świętokrzyskiego w kontekście krajowym i europejskim*, Wrocław 2004, <http://www.iss.uw.edu.pl/zarycki/pdf/swietokrzyskie.pdf> (dostęp 10.01.2017).
- Zyzik K., *Brońmy swego! Czyli NTO w walce o województwo*, „Nowa Trybuna Opolska”, 18.06.2012, http://www.nto.pl/artykuly-archiwalne/art/4505739_bronmy-swego-czyli-nto-wwalce-o-wojewodztwo,id,t.html (dostęp 12.09.2016).
- Żerkowska-Balas M., Zaremba M., *Partycypacja nowych wyborców*, Warszawa 2015, www.batory.org.pl (dostęp 15.11.2016).
- Żółciak T., *Koniec wiecznych burmistrzów. PiS szykuje zmiany w kadencyjności lokalnych władz*, <http://forsal.pl/artykuly/909713,kadencje-samorzad-wojt-burmistrz-prezydentpis-kadencyjnosc.html> (dostęp 8.12.2015).

Opracowanie: Mateusz Radziszewski